Živan Milisavac

AZ OMPOK ÉS A HÍD KAPCSOLATA

A Híd „társadalomtudományi és irodalmi ifjúsági folyóirat" megjelenése,* amelyet a magyar ifjúság indított Szabadkán, és az OMPOK ifjúsági kulturális és gazdasági mozgalom létrejötte, amelyet a szerb ifjúság hívott életre Újvidéken, szinte egyidőben történt.

A Híd első száma, igaz, 1934-ben jelent meg, az OMPOK pedig 1936-ban alakult, a vajdasági ifjúság e tömegszervezetének azonban voltak előzményei, köztük a legjelentősebb, az 1935-ben alapított egyetemista kör, a Studentska Matica. Ez a vállalkozás, mindenesetre, annak jele volt, hogy a vajdasági ifjúság, nemkülönben az egész jugoszláv ifjúság életében is, jelentős fordulat történt. Semmi kétség, az ifjúság soraiban tapasztalható mozgolódás a diktatúrával szembehelyezkedő össznépi megmozdulás eredménye volt, az ifjúság fellépése azonban sajátos színt kölcsönzött mindennek.

A magyar ifjúság lapalapítással lépett a közélet porondjára, egy folyóirattal, amely gyújtópontja lett egy egész mozgalomnak; a szerb fiatalság ehelyett egyesületet alapított, a maga sajtószervének megindítására pedig csak néhány évvel később futotta erejéből.

Kezdetben mind a magyar, mind pedig a szerb társulásban a polgári-demokratikus erők voltak a hangadók, hogy aztán hamarosan, egyiknél is, másiknál is, bekövetkezzen a baloldali fordulat, amikor baloldali, kommunistabarát fiatalok veszik át a vezetést. A Híd szerkesztését, 1936-ban, Simokovich Rókus veszi át, és „végrehajtja a Híd baloldali fordulatát" (Bori Imre), de ő sem marad sokáig, mert hamarosan az ismert antifasiszta és kommunista Mayer Ottmár kerül a helyére. A Studentska Maticában ugyancsak őrségváltás következik be, úgyhogy nem sokkal a megalakulás után, ennek vezetését is az antifasiszta ifjúság veszi kezébe. Az új vezetőség egyik-első tennivalója, hogy az egyesület alapszabályából kiiktassa azt a rendelkezést, mely szerint csak szlávok lehettek a tagjai, mint egyébként a Szerb Maticában, melynek alapszabályai szintén tartalmaznak egy ilyen paragrafust. A Studentska Matica

* A tanácskozást dr. Rehák László, a Létünk főszerkesztője, valamint dr. Szórád György, Szabadka város képviselő testületének elnöke nyitotta meg.

új vezetősége arra az álláspontra helyezkedett, hogy ez ellentétben van a haladó ifjúság demokratikus és humanista elveivel, sőt némi rasszista elemek is vannak benne, amivel szemben erélyesen fel kell lépni. Attól kezdve a Studentska Matica tagsága közé nem-szláv fiatalok is beléphettek, tehát magyarok, németek és persze mások is. Ez pontosan megfelelt a Híd programjának is, amely hangsúlyozta: „Hidat kívánunk építeni a magyar és délszláv nép és kultúra közé, hogy a két nemzet műveltségi kapcsolatai még szorosabbakká váljanak."

Amikor 1936-ban megalakult az OMPOK kulturális és gazdasági egyesület, majd megindult a Naš život című lap is, a haladó szellemű ifjúság szilárdan a kezében tartotta egyiket is, másikat is. Ha a Híd ebben az évben „válik Jugoszlávia Kommunista Pártja vezetése alatt álló kiadvánnyá" és „a haladó és forradalmi gondolkodás magyar nyelvű orgánumává", akkor ugyanezt el lehet mondani az OMPOK-ról meg a Naš život-ról is kezdettől fogva. A Naš život hangsúlyozza, hogy a mozgalom és a lap programjának tengelyében a békéért, a szabadságért és a haladásért való harc áll, ami egyúttal az antifasiszta mozgalom, illetve a Jugoszláv Kommunista Párt jelszava volt.

A Híd fejlécének szövege szerint, „a jugoszláviai magyar haladó szellemű fiatalok irodalmi és társadalomtudományi folyóirata"; a Naš život egyszerűen „a vajdasági ifjúság lapjának" vallotta magát. Azonban mindkettő igyekezett szépirodalmi anyagot is közölni, amellett, hogy a hangsúlyt azoknak a társadalmi problémáknak a taglalására fektette, amelyek elsősorban az ifjúságot érintették. Ugyanakkor az irodalom hatékonyan kiegészítette és művészien tolmácsolta az ifjúsági mozgalom haladó eszméit és antifasiszta programját. Következésképpen mind a magyar, mind pedig a szerb nyelvű lap előszeretettel közli az ún. szociális irodalom kimagasló képviselőinek, Jovan Popovićnak, Radovan Zogovićnak és Aleksandar Vučónak az írásait, illetve Đorđe Andrejević Kun rajzait. A felsoroltak és néhány más név mellett (Čedomir Minderović, Tanasije Mladenović stb.) a Naš životban bizonyos számú makedóniai munkatárs is jelentkezik írásaival, sőt, a régi Jugoszlávia ez elhanyagolt tartományáról közöl hosszabb riportot Žarko Plamenac néven a Híd termékeny munkatársa, Lőrinc Péter is. (Naš život, 1937. 8—9. sz.)

Érdekes, hogy mind a Híd, mind pedig az OMPOK, illetve a Naš život körül tömörült ifjúság azt tartotta, hogy egyik lap sem elegendő arra, hogy kifejezze mindazt, amit mondani szeretne, ezért mindkét tábor könyvsorozatot indított, hogy bővebben kifejthesse azokat a témákat és problémákat, amelyek az akkori ifjúságot foglalkoztatták. A Hídnak ebben nagyobb sikere volt, egész sor könyvet adott ki, közöttük Lőrinc Péternek a magyar jobbágykérdésről szóló tanulmányát. A Naš život, a maga jól megtervezett kiadói programjából mindössze egy könyvet tudott tető alá hozni — *A vajdasági szerb költők válogatott költeményeit.* Kiadó tevékenységét már csak később, a Zmaj könyvkiadó és közművelődési szövetkezet megalakulása után folytatta, de ezt is derékba törte a háború.

Az OMPOK, noha rövid ideig állt fenn (1937 októberében tiltották be), több szép sikert könyvelhetett el. Közülük ez alkalommal a Vajdasági Kultúra Napját emelném ki, amelyet Becskereken, (a mai Zrenjaninban) rendeztek meg 1937. május 23-án.

Ezen a rendezvényen, amelyen részt vett Vasa Stajić, továbbá Jovan Popović, Nikola Petrović és Bogdan Ćiplić is, Lőbl Árpád (Žarko Plamenac—Lőrinc Péter) beszélt. A magyar és a vajdasági szerb irodalom kapcsolatait fejtegette. Szólt Petőfiről, Adyról, Madáchról, hatásukról a szerb írókra és a kölcsönös kapcsolatokról. „Petőfi nemcsak a magyar paraszt, a magyar kispolgár és a magyar munkás szabadságáért harcolt" — hangoztatta Plamenac. „Az ő jelszava: világszabadság, amiben a magyar szabadság éppúgy bennefoglaltatik, akár a szerbség meg a többi elnyomott nép szabadsága is. Ezért aztán érthetővé válik Petőfi hatása a vajdasági szerbekre, külön pedig az írókra: Ignjatovićra, Zmajra és Jakšićra." A műsor második részében a magyar irodalomból is bemutattak néhány szemelvényt. Takács Magda, jegyezte fel a Naš život akkori száma, Petőfi és Ady verseket szavalt „igen jól".

A XIX. századi vajdasági kultúra napja a szerb—magyar együttélés első közös rendezvénye volt a királyi Jugoszláviában.

Nem egészen három hónap múlva, ugyanez év augusztus 13-án, Szabadkán megalakult az OMPOK helyi szervezete. Az alakuló közgyűlést, amelyen mintegy 150 fiatal jelent meg, Lendvay Lajos (Lajčo) nyitotta meg, az OMPOK végrehajtó bizottsága nevében Sava Vlalukin elnök beszélt. Miután kiemelte az OMPOK-nak az ifjúság mozgósításában való jelentős szerepét az akkori lesújtó viszonyok között, külön hangsúlyozta, milyen nagy szükség van az egész ifjúság tömörítésére nemzeti hovatartozásra való tekintet nélkül, tehát a magyar, a német és a szlovák fiatalok, s persze a többi vajdasági nemzetiség fiatalságának tömörítésére is. Vlalukin beszédét magyar nyelven Kun Szabó György foglalta össze röviden. „Valamennyi jelenlevő fiatal — írja a Naš život — egyöntetűen helyeselte az ifjúsági mozgalom megalakítását, és kifejezte készségét a komoly munkára." A vitában, olvashatjuk ugyanott, különösen kitűnt egy Csizmár Vilmos nevű ifjú, aki felhívta a jelenlevőket, hogy az újonnan megválasztott vezetőséggel karöltve, tegyenek meg mindent az elfogadott program valóra váltásáért.

Nem mondható, hogy a Naš život éppen állandóan és rendszeresen figyelemmel kísérte volna a magyar folyóirat megjelenését. Nem tették ezt más haladó lapok és folyóiratok sem. A lapnak ez a rovata nem volt kellőképpen megszervezve, úgyhogy a többi haladó szellemű kiadványról csak hellyel-közzel, tervszerűtlenül adtak híradást s akkor is főként rövid, bibliográfiai jellegű tartalomismertetőt. Így például a lap 1938. évi május 1-jei 18. számában rövid jegyzet olvasható a Híd áprilisi számáról. Elmondja, hogy a folyóirat 32 helyett 40 oldalon jelent meg, s hogy a szerkesztőség ígéri, a jövőben is ragaszkodni fog ehhez a terjedelemhez. „A magyar fiatalság felkarolta lapját, a Hidat — írja a recenzes —, ezért, ha kell, a szerkesztőségnek módjában áll a bővítés, hogy

a lap minél jobban elláthassa kulturális küldetését." Majd alább — hogy a lapban „jó cikkek olvashatók Hajdú Vilmos, Fekete Béla, Iványi Károly, Laták István, Méliusz József, Szántó Árpád, Sándor Lajos és mások tollából". A 20—21-es kettős számban (1938 július—augusztus) a folyóirat júniusi számának ismertetéséhez a cikkíró az alábbi értékelést fűzi: „A magyar nyelven megjelenő Híd komoly folyóirat, s minden figyelmet megérdemel."

Másfelől a Naš život 1937. október 1-jei 11. számában A Híd az OMPOK-ról címmel idézi a magyar folyóirat cikkét, amely nagy elismerés hangján szól a haladó vajdasági ifjúság e szervezetéről. A cikk annak a véleménynek ad hangot, miszerint eljött az idő, hogy azok a szervezetek is, amelyeknek eddig kizárólag művelődési céljaik voltak, most harcba szálljanak e kultúra védelméért, mert az veszélyben van. Az OMPOK-ról magáról pedig a következőket írja: „A mai fiatalság a múlt századbeli harcos szerb ifjúság példájára tömörül a legrégibb szerb művelődési intézmény, a Szerb Matica körül, amely különben ma már csak a régi dicsőségből él. A mai ifjúság eltökélte, hogy szilárd szervezetet alakít a kultúra védelmére. Ez az első és egyetlen vajdasági szláv szervezet, amely őszinte együttműködést akar a magyar ifjúsággal, szavatolva egyúttal annak teljes cselekvési szabadságát." Majd alább: „Ez a mozgalom nem akarja kihúzni senki politikai szekerét a kátyúból. Nem, ez annak a becsületes és haladó szellemű ifjúságnak az egyetemleges szervezete, amely valamennyi problémáját meg akarja oldani."

A haladó vajdasági ifjúság két gócpontja között így jöttek létre az első szívélyes kapcsolatok. Ezek azonban nem mélyültek tovább és nem is mélyülhettek, mert az OMPOK-ot már 1937 végén, a Naš život c. lapot pedig egy évvel később, 1938. október végén betiltották.

Igaz, a mozgalmat magát nem fojthatták el. Ennélfogva teljesen reálisnak és indokoltnak mondható Vladimir Kolarov Nem igaz, hogy többé nem vagyunk c. lendületes cikke, amelyet előbb a Vojvođanin közölt (1938. márc. 12.), majd a Naš život is átvett. Hogy a mozgalom tovább élt, azt a Vasa Stajić karlócai lakásán megtartott összejövetel is tanúsítja (1938. ápr. 3.). Ezen az összejövetelen Pap Pál, aki ugyanez év novemberében tette közzé a Hídban Ár ellen című, költői ihletésű cikkét, nagyobb lélegzetű beszámolót terjesztett elő a vajdasági ifjúsági mozgalom feladatairól meg jövendő stratégiájáról és taktikájáról.

Az elkövetkező napok aztán igazolták mind Vladimir Kolarov állításainak, mind pedig annak a taktikának a helyességét, amelyhez az ifjúság attól kezdve folyamodott. Ebben a korszakban az egész vajdasági ifjúság együttműködése folytatódott, sőt el is mélyült. Most már azonban egészen más alapokon, mert az OMPOK meg a Naš život — mint legális szervezeti forma — megszűnt létezni.

Borbély János fordítása

Rezime

Dodirne tačke OMPOK-a i HID-a

Autor upoređuje rad časopisa „Hid" kojeg je 1934. g. pokrenula mađarska napredna omladina u Subotici i „Ompok"-a naprednog omladinskog pokreta srpske omladine u Novom Sadu, sa njihovim časopisom „Naš život", koji su krenuli sa radom 1936. god. Osnovna njihova zajednička karakteristika je u tome, da predstavljaju i predvode naprednu omladinu Vojvodine. Posle Rokuša Šimokovića postao je urednik „Hid"-a Otmar Majer, poznati antifašista i komunista. Antifašistička omladina preuzima vodstvo i u studentskom društvu. Srž programa časopisa „Naš život" je bio borba za mir, slobodu i napredak — parole antifašističkog pokreta i komunističke partije Jugoslavije. Pored svojih člankopisaca, listovi su imali i zajedničke autore, kao što je na primer Žarko Plamenac (Péter Lőrinc).

Oba časopisa pokrenula su i izdavačku delatnost naprednih knjiga. „Ompok" je, međutim, zabranjen 1937. god. ali je i dotle imao vidne rezultate. Na priredbi „Dan vojvođanske kulture" u Zrenjaninu Arpad Lebl je govorio o Petefiju i o njegovoj borbi za slobodu svih naroda. O toj priredbi se može reći da je bila prva zajednička priredba mađarske i srpske omladine. Formirana je i mesna organizacija „Ompok"-a u Subotici.

Iako nema redovitog, stalnog praćenja sadržaja listova među sobom, povremeno se pojavljuje informacija o tome i u jednom i u drugom časopisu. „Naš život" je zabranjen u oktobru 1938. g. Ovim međutim, napredni pokret omladine nije likvidiran. U novembru 1938. g. „Hid" je doneo članak o budućim zadacima, strategiji i taktici omladine Vojvodine u borbi za dalji napredak.

Tako su počeli — kaže autor — da se uspostavljaju srdačni odnosi između dva žarišta napredne vojvođanske omladine. Oni su se i dalje razvijali posle zabrane „Ompoka" i „Našeg života". Iako su ovi prestali da postoje 1938. god. iako je ovaj prestanak doveo do izvesnih poteškoća, srdačni odnosi su i dalje postojali između srpske i mađarske omladine u Vojvodini.

Summary

Points of Contact of OMPOK and Híd

The author compares the work of the journal Híd which was started in 1934 by the avant-garde hungarian youth of Subotica and OMPOK* the avant-garde youth movement of serbian youth of Novi Sad, with their publishment „Naš život" started in 1936. Their basic characteristic is that they represent the progressive youth of Vojvodina. After Rókus Simokovich, Ottmár Mayer, known antifascist and communist has become editor of Híd. The antifascist youth overtakes the leadership in the student colony. The essence of the struggle for peace, freedom and progress — the same as the motto of the antifascist's movement of the comunist party of Yugoslavia. Some authors

* OMPOK — YOUTH MOVEMENT

have been writing for both journals for instance Žarko Plamenac (Péter Lőrinc).

Both journals were started a publishing activity of progressive books. OMPOK was prohibited in 1937 but till then have achieved evident results. Árpád Lőbl made a speech on Petőfi and his fight for the freedom of nations on the manifestation: „Days of culture in Vojvodina". That manifestation was the first one where both hungarian and serbian youth took part. The local organisation of OMPOK was established, too.

Even though there is no constant and mutual informing on each other's work, from time to time there have appeared few information. „Naš život" was prohibited in 1938, but it didn't mean that the youth movement was eliminated as well. In november 1938 „Híd" published an article on the further duties and strategy and tactics of Vojvodina's youth on the struggle for progress.

This is how the sincere relations have started between these two centers of Vojvodina's youth. These relations have continued even after the prohibition of OMPOK and „Naš život". Even though both have stapped with their work in 1938, and even though this led to difficulties, sincere relations between serbian and hungarian youth remained.